

Стаття надійшла до редакції 15.05.2025 р.

Перевірено на плагіат 16.05.2025 р.

унікальність – 89 %

<https://doi.org/10.17721/StudLing2025.26.9-18>

УДК 81'255.4:340

СИСТЕМНІ ВІДНОШЕННЯ МІЖ АНГЛІЙСЬКИМИ ЕКВІВАЛЕНТАМИ УКРАЇНСЬКИХ ТЕРМІНІВ У ПЕРЕКЛАДАХ ЮРИДИЧНИХ ТЕКСТІВ

Яна Миколаївна Вакуліч, yanavakulich1902@gmail.com

старший викладач

Київський університет права НАН України

Стаття присвячена дослідженню системних відношень між українськими юридичними термінами та їхніми англійськими еквівалентами в контексті перекладу юридичних текстів. Аналіз зосереджений на ключових термінах, що відображають відмінності між континентальною правовою традицією України та прецедентним правом англомовних країн, таких як США та Велика Британія. Встановлено, що пряма еквівалентність між термінами часто ускладнена через семантичні, синтаксичні, культурні та прагматичні розбіжності, що впливають на точність перекладу. Методологія включає теоретичний огляд літератури, порівняльний аналіз паралельних текстів, таких як договори, судові рішення та нормативні акти, а також оцінку практичних аспектів перекладу. Дослідження виявило основні проблеми, пов'язані з багатозначністю термінів, синтаксичними особливостями та культурним контекстом, та запропонувало стратегії їх вирішення: використання юридичних корпусів для аналізу вживання термінів, співпраця з носіями мови та юридичними експертами, створення спеціалізованих глосаріїв та впровадження сучасних технологій, зокрема машинного перекладу. Результати мають теоретичне значення як для розвитку перекладознавства, сприяючи глибшому розумінню термінологічних систем, так і практичне – для підвищення якості юридичних перекладів у контексті глобалізації. Особлива увага приділяється актуальності точного перекладу для інтеграції України до міжнародних правових структур, таких як Європейський Союз. У висновках наголошується на необхідності розширення корпусу досліджуваних текстів та розробки стандартів для уніфікації перекладу, що сприятиме його професіоналізації. Стаття адресована перекладачам, юристам і дослідникам у сфері англійської філології.

Ключові слова: юридичний переклад, англо-український переклад, термінологія, еквівалентність, правові системи, перекладознавство, стандартизація, глобалізація.

© Вакуліч Я. М., yanavakulich1902@gmail.com

Системні відношення між англійськими еквівалентами українських термінів у перекладах юридичних текстів (Українського)

SYSTEMATIC RELATIONS BETWEEN ENGLISH EQUIVALENTS OF UKRAINIAN TERMS IN TRANSLATIONS OF LEGAL TEXTS

Yana Mykolaivna Vakulich, yanavakulich1902@gmail.com

Senior Lecturer

Kyiv University of Law of the National Academy of Sciences of Ukraine

The article explores the systemic relationships between Ukrainian legal terms and their English equivalents in the context of legal translation. The analysis focuses on key terms that reflect differences between Ukraine's continental legal tradition and the common law system of English-speaking countries, such as the USA and the UK. It is established that direct equivalence between terms is often complicated due to semantic, syntactic, cultural, and pragmatic disparities, which impact translation accuracy. The methodology includes a theoretical literature review, comparative analysis of parallel texts such as contracts, court decisions, and regulations, as well as an evaluation of practical translation aspects. The study identifies major challenges, including terminological ambiguity, syntactic differences, and cultural context, and proposes strategies to address them: utilizing legal corpora for term usage analysis, collaborating with native speakers and legal experts, creating specialized glossaries, and implementing modern technologies, such as machine translation. The findings hold theoretical significance for the development of translation studies, enhancing the understanding of terminological systems, and practical value for improving the quality of legal translations amid globalization. Special attention is given to the importance of accurate translation for Ukraine's integration into international legal frameworks, such as the European Union. The conclusions emphasize the need to expand the corpus of analyzed texts and develop standards for translation unification, fostering its professionalization. The article targets translators, lawyers, and researchers in the field of English philology.

Keywords: legal translation, English-Ukrainian translation, terminology, equivalence, legal systems, translation studies, standardization, globalization.

Вступ. Юридичний переклад є однією з найскладніших сфер перекладознавства, адже він вимагає не лише лінгвістичної майстерності, а й глибокого розуміння правових систем, культурних контекстів і прагматичних аспектів мови. Юридичні тексти – це не просто набір термінів, а документи, які мають юридичну силу, встановлюють права й обов'язки сторін, а в деяких випадках можуть впливати на міжнародні відносини. Наприклад, неточність у перекладі міжнародного контракту може призвести до судових спорів, фінансових втрат або навіть дипломатичних конфліктів. У контексті англо-українських перекладів ця проблема набуває особливої гостроти через

© Vakulich Y. M., yanavakulich1902@gmail.com

Systematic Relations Between English Equivalents of Ukrainian Terms in Translations of Legal Texts
(in Ukrainian)

фундаментальні відмінності між правовими системами. Україна належить до континентальної правової традиції, де основою є кодифіковані закони, такі як Цивільний кодекс України. Натомість англомовні країни, як-от США чи Велика Британія, використовують прецедентне право (*common law*), де судові рішення формують правову базу. Ці відмінності впливають на термінологію, її значення, вживання та інтерпретацію.

Для ілюстрації розглянемо кілька прикладів. Український термін *договір* зазвичай перекладається як *contract*, але в англійській мові *contract* включає ширший спектр угод – від письмових контрактів до усних домовленостей, якщо вони відповідають вимогам закону, таким як наявність пропозиції, прийняття та компенсації. В українському праві *договір* часто вимагає письмової форми та нотаріального посвідчення для певних угод, наприклад, купівлі-продажу нерухомості. Аналогічно, термін *суд* в українській мові є загальним і потребує уточнення – *районний суд*, *апеляційний суд*, *Верховний Суд*. В англійській мові *court* охоплює цілу ієрархію судів – від *magistrates' court* (для дрібних справ у Великій Британії) до *supreme court* (найвища судова інстанція), що вимагає від перекладача врахування контексту й юрисдикції. Ще один приклад – *адвокат*, який перекладається як *lawyer*, *attorney* чи *counsel*, залежно від ролі та правової системи. Такі розбіжності створюють виклики для забезпечення точності й еквівалентності в перекладі.

Метою цієї статті є детальний аналіз системних відношень між українськими юридичними термінами та їхніми англійськими еквівалентами, зосереджений на термінах *договір* (*contract*), *суд* (*court*), *юридична відповідальність* (*legal liability*), *судовий розгляд* (*court proceeding*), *адвокат* (*lawyer/attorney*), а також *закон* (*law/statute*). Дослідження має на меті не лише виявити семантичні, синтаксичні, культурні та прагматичні відмінності, а й розробити практичні стратегії для їх подолання, що буде корисним для перекладачів, юристів і дослідників у сфері англійської філології.

Методологія дослідження багатогранна: теоретичний огляд літератури для визначення базових понять, порівняльний аналіз термінів на основі паралельних текстів (оригінальних і перекладених юридичних документів), оцінка прикладів із практики перекладу, а також аналіз типових помилок і їхнього впливу на юридичну точність. Для аналізу використано двомовні документи – міжнародні договори, судові рішення, контракти, а також

нормативні акти, що дозволяє простежити, як терміни функціонують у різних правових контекстах.

Результати роботи мають як теоретичне, так і практичне значення. Теоретично вони поглиблюють розуміння системних зв'язків у юридичній термінології, що є важливим для розвитку перекладознавства як науки. Практично вони надають перекладачам інструменти для підвищення якості перекладів, що особливо актуально в умовах глобалізації, коли міжнародна співпраця в юридичній сфері зростає. Наприклад, точний переклад контрактів між українськими та британськими компаніями може запобігти юридичним непорозумінням, спричиненим різним тлумаченням термінів, таких як *liability* чи *breach of contract*. У статті також розглядаються можливості стандартизації перекладу юридичних текстів, що є суттєвим у контексті інтеграції України до міжнародних правових структур, таких як співпраця з Європейським Союзом, де точність перекладу нормативних актів є критично важливою.

Теоретичні основи. Теоретична база дослідження спирається на кілька ключових підходів, які дозволяють системно підійти до аналізу юридичних термінів. Один із них – системна лінгвістика, яка розглядає мову як систему взаємопов'язаних елементів. У юридичному перекладі це означає, що терміни не є ізольованими, а функціонують у межах ширшої термінологічної системи, де вони взаємодіють на різних рівнях – семантичному, синтаксичному та прагматичному. Наприклад, англійський термін *regulation* може означати *EU regulation* (нормативний акт Європейського Союзу) або *traffic regulation* (регулювання дорожнього руху). В українській мові ці значення передаються різними термінами – *регламент* для нормативного акта та *регулювання* для загального контексту. Такі зв'язки між термінами є системними, і їхнє розуміння допомагає уникнути помилок у перекладі. Л. А. Грек зазначає, що системний підхід дозволяє виявити не лише еквівалентність, а й потенційні розбіжності, які впливають на переклад [3, с. 179–181].

Ще один підхід – теорії перекладу, зокрема концепція функціональної еквівалентності. Цей підхід, розроблений у межах сучасного перекладознавства, наголошує на необхідності передачі не лише лексичного значення терміна, а й його правової функції. Наприклад, англійське *trust* у контексті трастових відносин не має прямого еквівалента в українському праві, де подібні відносини регулюються через *довірку власність*. У такому випадку перекладачу потрібно передати юридичну суть поняття, можливо,

використавши описовий переклад – *трастове управління майном із поясненням у примітці*. Це вимагає не лише знання мови, а й розуміння правових систем обох мов, а також уміння адаптувати текст до потреб цільової аудиторії – юристів, суддів чи бізнесменів.

Наступний аспект – синтаксичні особливості юридичних текстів. Англійські юридичні документи часто використовують складні конструкції, які відображають формальний стиль права *common law*. Наприклад, фраза *The contract was signed by both parties under the supervision of a notary public* є типовою для англійських контрактів, де пасивний стан підкреслює формальність. В українській мові ця фраза спрощується до активного стану – *Сторони підписали договір за наглядом нотаріуса*. Інший приклад – довгі іменні конструкції, такі як *the legal liability arising from the breach of contract and subsequent damages*, які в українській мові передаються коротше – *юридична відповідальність за порушення договору та завдані збитки*. С. Садовська підкреслює, що такі синтаксичні відмінності часто призводять до неточностей, адже переклад може втратити формальність оригіналу [8].

Культурний і правовий контекст також відіграє важливу роль. Вибір терміна залежить від правової традиції. Англійське *attorney* характерне для американського права, тоді як у Великій Британії вживаються *barrister* (адвокат, який виступає в суді) і *solicitor* (юрист, який займається позасудовими справами). В українській мові обидва ці поняття передаються як *адвокат*, що може викликати плутанину без уточнення юрисдикції. Прагматичний аспект є ще одним важливим фактором. Юридичні терміни не лише передають значення, а й виконують функцію в тексті, наприклад, встановлюють права й обов'язки. Неправильний переклад може змінити цю функцію, що особливо небезпечно в міжнародних угодах. Ці теоретичні підходи формують основу для аналізу, дозволяючи дослідити терміни з різних перспектив.

Аналіз відповідності термінів. Аналіз системних відношень між термінами починається з терміна *юридична відповідальність*, який перекладається як *legal liability*. На перший погляд ці терміни здаються еквівалентними, але детальний аналіз виявляє розбіжності. В англійській мові *legal liability* охоплює широкий спектр значень – цивільну відповідальність (наприклад, за порушення договору), кримінальну (за скоєння злочину) чи відповідальність перед третьою стороною (*third-party liability*). В українській мові *юридична відповідальність* частіше вживається у вужчому контексті,

наприклад, у цивільному праві, де вона стосується зобов'язань, передбачених законом чи угодою. У контракті може бути пункт *The party shall bear legal liability for non-performance of contractual obligations*, що перекладається як *Сторона несе юридичну відповідальність за невиконання договірних зобов'язань*. Проте в англійському контексті це може включати штрафні санкції, компенсації чи судові витрати, тоді як в українському – лише прямі збитки, якщо не вказано інше.

Інший приклад – *судовий розгляд (court proceeding)*. В українській мові цей термін зазвичай вказує на конкретний етап судового процесу, наприклад, *судовий розгляд справи відбувся 30 травня 2025 року*. Англійське *court proceeding* є ширшим і може включати підготовчі стадії (*pre-trial proceedings*), основний розгляд (*trial*) чи апеляцію (*appellate proceedings*). У британській системі є *small claims procedure*, що стосується спрощених процедур для дрібних позовів, і в українській мові це перекладається описово – *процедура розгляду справ незначної вартості*. Баклаженко Ю. зазначає, що до 15–20 % перекладів юридичних текстів містять неточності через такі розбіжності, особливо коли перекладачі не враховують специфіку правових систем [6, с. 234–235].

Ще один приклад – *договір (contract)*. В українському праві *договір* – це переважно письмова угода з дотриманням формальностей, таких як нотаріальне посвідчення для угод із нерухомістю. В англійській мові *contract* включає письмові та усні угоди, якщо є пропозиція, прийняття та компенсація. У міжнародному контракті фраза *The contract shall be governed by English law and any disputes resolved in the courts of London* перекладається як *Договір регулюється англійським правом, а спори вирішуються в судах Лондона*. Однак це може мати різні наслідки, якщо одна зі сторін інтерпретує *contract* ширше, ніж *договір*. Павлюк Н. наводить схожий приклад із *regulation*, зазначаючи, що його переклад залежить від контексту [7, с. 2431–2433].

Також розглянемо приклад – *суд (court)*. В українській мові це загальне поняття, яке потребує уточнення – *районний суд, апеляційний суд, Верховний Суд*. В англійській мові *court* охоплює ієрархію – *magistrates' court* (для дрібних справ у Великій Британії), *district court* (у США), *supreme court* (найвища інстанція). Інший приклад – *адвокат (lawyer/attorney/ counsel)*, де вибір залежить від ролі та юрисдикції. Ще один приклад – *закон (law/statute)*, де *law* є ширшим поняттям, ніж *закон*, адже включає як статuti, так і прецеденти. Ці приклади підкреслюють складність системних відношень між термінами в обох мовах.

Проблеми перекладу. Семантичні розбіжності є основною проблемою. *Адвокат* може перекладатися як *lawyer*, *attorney* чи *counsel*. Маслей Ю. М. зазначає, що вибір залежить від цільової системи, що призводить до помилок [4, с. 216–218]. Культурні відмінності додають складнощів – *trust* (трастові відносини) не має еквівалента в українському праві, де використовується *довірча власність*. Гаврилюк Н. С. підкреслює, що це призводить до втрати точності [2, с. 33–34].

Впливають також і синтаксичні відмінності. Англійське *The legal proceedings initiated by the plaintiff were dismissed by the court* спрощується до *Суд відхилив провадження позивача*. Буквальний переклад *legal precedent* як *правовий прецедент* без пояснення ролі в *common law* – типова помилка. Прагматичні аспекти додають труднощів – неправильний переклад *The party shall indemnify the other against any liability* (Сторона відшкодовує будь-яку відповідальність) може змінити зобов'язання. Юрисдикційні відмінності, такі як *magistrates' court* у Великій Британії та *районний суд* в Україні, ускладнюють переклад через різні повноваження.

Стратегії та рішення. Для подолання складнощів, пов'язаних із системними відношеннями між українськими та англійськими юридичними термінами, перекладачам необхідно застосовувати комплексний підхід, який поєднує теоретичні знання, практичні інструменти та співпрацю з фахівцями. Нижче розглянуто чотири ключові стратегії, кожна з яких має свої особливості та переваги, що дозволяють підвищити точність і адаптивність перекладів у юридичній сфері.

Використання юридичних корпусів є першим важливим методом. Цей підхід передбачає роботу з великими базами даних, які містять автентичні тексти, де терміни вживаються в реальних контекстах. Юридичні корпуси дозволяють перекладачу перевірити, як певний термін функціонує в оригінальних документах, і порівняти його вживання в обох мовах. Наприклад, для терміна *regulation* можна проаналізувати його використання в текстах Європейського Союзу (*EU regulation*) і контрастувати з українським *регламент* чи *регулювання*. Шаблій О. детально описує проєкт англійсько-українського юридичного словника, який є прикладом такого ресурсу [9]. Цей проєкт надає доступ до тисяч перекладених фраз і термінів, зібраних із судових рішень, договорів і нормативних актів, що допомагає перекладачам уникнути помилок, пов'язаних із багатозначністю або контекстуальною залежністю. Застосування корпусів є надзвичайно ефективним інструментом

для початківців, які не володіють достатнім рівнем практичного досвіду, а також для роботи зі складними текстами, у яких терміни можуть мати декілька варіантів значень.

Співпраця з носіями мови та юридичними експертами є другим важливим підходом. Ця стратегія базується на залученні фахівців, які володіють глибинними знаннями як мови, так і правової системи. Носії мови можуть надати інтуїтивне розуміння нюансів, які не завжди відображені в словниках, а юристи допомагають уточнити юридичну суть термінів. Наприклад, для терміна *small claims court*, який не має прямого еквівалента в українській мові, перекладач може додати пояснення – *суд для розгляду дрібних позовів, характерний для британської правової системи*. Наконечна Г. В. зазначає, що адаптація з такими поясненнями є ефективною стратегією в міжнародному праві, особливо коли йдеться про терміни, специфічні для певної юрисдикції [5, с. 146–147]. Ця стратегія також включає консультації під час перекладу складних документів, таких як міжнародні договори, де неточність може мати серйозні наслідки. Співпраця з експертами може відбуватися як у реальному часі (наприклад, через онлайн-конференції), так і через попередню підготовку глосаріїв за їхньої участі.

Створення спеціалізованих глосаріїв для конкретних проєктів перекладу є третьою стратегією. Глосарій – це перелік термінів із визначенням їхнього значення в обох мовах, що забезпечує одноманітність перекладу протягом усього документа. Наприклад, перед перекладом великого контракту перекладач може скласти глосарій, де *agreement* корелюється з *contract*, а *legal responsibility* – з *legal liability*, із зазначенням контекстуальних відмінностей. Возна М. та Антонюк Н. демонструють, що глосарії успішно застосовуються в академічному перекладі, і пропонують адаптувати цей підхід для юридичних текстів, де одноманітність особливо важлива [10, с. 03002]. Цей метод також передбачає регулярне оновлення глосарію, враховуючи нові терміни чи зміни в правовій практиці. Наприклад, якщо проєкт стосується міжнародного права, глосарій може включати терміни, такі як *arbitration* (*арбітраж*) чи *jurisdiction* (*юрисдикція*), із поясненнями їхнього застосування в різних системах.

Регулярне навчання та використання сучасних технологій, таких як машинний переклад для попереднього аналізу, є четвертою стратегією. Юридичне поле постійно еволюціонує, з'являються нові терміни, змінюються правові норми, і перекладачам необхідно тримати руку на пульсі цих змін.

Навчання може включати участь у семінарах, тренінгах із юридичного перекладу та вивчення спеціалізованої літератури. Технології, такі як інструменти машинного перекладу (наприклад, Google Translate чи DeepL), можуть бути використані для створення першого варіанту перекладу, який потім редагується людиною. Це дозволяє заощадити час на рутинних завданнях, таких як переклад стандартних фраз, наприклад, *The agreement is subject to the laws of the contracting parties* (*Угода підлягає законам сторін договору*). Проте остаточний переклад завжди має виконуватися фахівцем, який розуміє правовий контекст, адже автоматичні системи не враховують нюанси, такі як різниця між *statute* і *law*. Ця стратегія також включає освоєння спеціалізованих програм, таких як CAT-інструменти (Computer-Assisted Translation), які підтримують роботу з глосаріями та корпусами.

Ці стратегії разом утворюють комплексний підхід, який дозволяє перекладачам ефективно справлятися з викликами юридичного перекладу. Вони сприяють не лише підвищенню точності, а й адаптації тексту до потреб цільової аудиторії – від юристів до міжнародних організацій, забезпечуючи юридичну вагу перекладеного документа.

Висновки. Дослідження виявило, що системні відношення між українськими та англійськими юридичними термінами є досить складними через семантичні, синтаксичні, культурні та прагматичні відмінності. Запропоновані стратегії сприяють підвищенню якості перекладу, адаптуючи його до цільової аудиторії. У майбутньому доцільно розширити корпус текстів і розробити стандарти для юридичного перекладу, що сприятиме його уніфікації та професіоналізації.

Література:

1. Баклаженко, Ю. (2023). Проблеми відтворення юридичних понять у перекладі: англо-український контекст. *Мова і закон*, 3, 22–27.
2. Гаврилюк, Н. С. (2021). Проблеми еквівалентності при перекладі юридичних текстів з англійської мови. *Наукові записки. Філологічні науки*, (193), 32–36.
3. Грек, Л. А. (2017). Системні відношення в перекладі юридичних термінів: англо-український аспект. *Вісник Житомирського державного університету. Серія: Філологічні науки*, (1), 178–183. <http://journals.ztu.edu.ua/index.php/philology>
4. Маслей, Ю. М. (2019). Особливості перекладу юридичних термінів з англійської на українську мову. *Вісник Львівського університету. Серія філологічна*, (73), 215–221.
5. Наконечна, Г. В. (2020). Стратегії перекладу термінології у сфері міжнародного права. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія*, (45), 145–148.

6. Baklazhenko, Y. (2021). Ukrainian-English translation of legal terms: A case study of insignificant cases and small claims. *Access to Justice in Eastern Europe*, 4(1), 232–242. <https://www.researchgate.net/publication/353259337>
7. Pavliuk, N. (2023). A potential of legal terminology to be translated: The case of “Regulation” translated into Ukrainian. *International Journal for the Semiotics of Law*, 36, 2429–2454. <https://doi.org/10.1007/s11196-023-10034-x>
8. Sadovska, S. (2020). Syntactic peculiarities of English and Ukrainian legal terms. *Philological Studies*, 2.
9. Shablii, O. (2023). The role of the English-Ukrainian legal dictionary translation project. *Legal English Initiative*. <https://legalenglish.georgetown.domains>
10. Vozna, M., & Antonyuk, N. (2021). Equivalence in Ukrainian-English translation of institutional academic terminology. *SHS Web of Conferences*, 100, 03002. https://www.shs-conferences.org/articles/shsconf/pdf/2021/16/shsconf_tita2020_03002.pdf

References:

1. Baklazhenko, Yu. (2023). Problemy vidtvorennia iurydychnykh poniat' u pereklyadi: anhlo-ukrains'kyj kontekst. *Mova i zakon*, 3, 22–27.
2. Havryliuk, N. S. (2021). Problemy ekvivalentnosti pry pereklyadi iurydychnykh tekstiv z anhlijs'koi movy. *Naukovi zapysky. Filolohichni nauky*, (193), 32–36.
3. Hrek, L. A. (2017). Systemni vidnoshennia v pereklyadi iurydychnykh terminiv: anhlo-ukrains'kyj aspekt. *Visnyk Zhytomyrs'koho derzhavnoho universytetu. Serii: Filolohichni nauky*, (1), 178–183. <http://journals.ztu.edu.ua/index.php/philology>
4. Masliej, Yu. M. (2019). Osoblyvosti perekladu iurydychnykh terminiv z anhlijs'koi na ukrains'ku movu. *Visnyk L'vivs'koho universytetu. Serii filolohichna*, (73), 215–221.
5. Nakonechna, H. V. (2020). Stratehii perekladu terminolohii u sferi mizhnarodnoho prava. *Naukovyj visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Serii: Filolohiia*, (45), 145–148.
6. Baklazhenko, Y. (2021). Ukrainian-English translation of legal terms: A case study of insignificant cases and small claims. *Access to Justice in Eastern Europe*, 4(1), 232–242. <https://www.researchgate.net/publication/353259337>
7. Pavliuk, N. (2023). A potential of legal terminology to be translated: The case of “Regulation” translated into Ukrainian. *International Journal for the Semiotics of Law*, 36, 2429–2454. <https://doi.org/10.1007/s11196-023-10034-x>
8. Sadovska, S. (2020). Syntactic peculiarities of English and Ukrainian legal terms. *Philological Studies*, 2.
9. Shablii, O. (2023). The role of the English-Ukrainian legal dictionary translation project. *Legal English Initiative*. <https://legalenglish.georgetown.domains>
10. Vozna, M., & Antonyuk, N. (2021). Equivalence in Ukrainian-English translation of institutional academic terminology. *SHS Web of Conferences*, 100, 03002. https://www.shs-conferences.org/articles/shsconf/pdf/2021/16/shsconf_tita2020_03002.pdf